

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ
ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ**

Анотація. Розглянуто поняття конкурентоспроможності підприємства та поняття конкурентних переваг. Описано особливості формування конкурентних переваг на сільськогосподарських підприємствах в умовах постійно зростаючої конкуренції. Виділено можливі негативні наслідки створення низької собівартості сільськогосподарської продукції.

Анотация. Рассмотрено понятие конкурентоспособности предприятия и понятие конкурентных преимуществ. Описаны особенности формирования конкурентных преимуществ на сельскохозяйственных предприятиях в условиях постоянно растущей конкуренции. Выделены возможные негативные последствия создания низкой себестоимости сельскохозяйственной продукции.

Annotation. The concept of competitiveness of an enterprise and the concept of competitive edges are considered. The features of forming the competitive edges at agricultural enterprises under the conditions of constantly growing competition are described, the possible negative consequences of creating of agricultural unit low costs are distinguished.

Ключові слова: конкурентні переваги, конкурентоспроможність, формування конкурентних переваг.

Формування ефективного механізму вибору конкурентних переваг є найбільш актуальним питанням розвитку економічного механізму функціонування підприємства в умовах ринкової нестабільності. Кожне підприємство для здійснення успішної діяльності має обрати свою конкурентну стратегію, яка має конкретизувати і визначати шляхи реалізації корпоративної стратегії ефективного функціонування та розвитку підприємства. Конкурентна перевага виступає основою забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а також складовою стратегічного потенціалу підприємства.

Невід'ємною частиною дослідження конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств є оцінка їх конкурентних переваг і позицій, зайнятих на ринку, а також виявлення причин і умов, що їх обумовлюють, саме цим і пояснюється актуальність теми дослідження.

Науковою базою вирішення проблем у сфері управління конкурентними перевагами є сучасна теорія конкуренції. Більшість її аспектів мають закінчений вигляд і допомагають правильно орієнтувати прикладні розробки і практичні дії щодо посилення конкурентної позиції підприємства на ринку. Суттєвий вклад у формування сучасної методології конкуренції та її розвиток внесли такі вчені, як: М. Портер, Іванов Ю. Б., Азоев Г. Л., Отенко І. П. [1 – 4] та ін.

Автор дослідження ставить перед собою за мету розглянути і виділити особливості формування конкурентних переваг підприємств сільськогосподарської галузі.

Міра розвитку окремого суб'єкта господарювання, в тому числі сільськогосподарського підприємства, безпосередньо залежить від успіху його діяльності, який в сьгоднішніх умовах визначається рівнем конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність – це характеристика підприємства, яка є формою прояву міри реалізації його потенційної здатності формувати, утримувати і використовувати стійкі конкурентні переваги [2]. Відповідно підвищення рівня конкурентоспроможності, а саме в контексті забезпечення стійкого розвитку сільського господарства, можливе лише за наявності конкурентних переваг, що охоплюють економічну, екологічну і соціальну сфери. При цьому формування переваги припускає як розвиток, так і збереження окремих об'єктів управління.

Під конкурентною перевагою підприємства розуміють результат більш ефективного за конкурентів управління процесами формування і розвитку таких якісних і кількісних властивостей товару, які становлять цінність для покупця. Отже, сукупність конкурентних переваг необхідно розуміти як систему, що відповідає меті створення і функціонування будь-якого підприємства – одержання прибутку – і відображає ринкову спрямованість його діяльності, тобто задоволення споживачів [3].

Необхідність формування конкурентних переваг є актуальною для сільського господарства. Конкуренція між товаровиробниками має місце у сфері переробки сільськогосподарської продукції, що змушує ці підприємства виготовляти все якіснішу й дешевшу продукцію. Оскільки технологічною першоосновою виробництва готової продукції є сировина, переробні підприємства для посилення своїх конкурентних позицій будуть вимагати дешевшої та якіснішої сільськогосподарської сировини, тому виробник сільськогосподарської продукції повинен прийняти рішення про рівень якості й інші відмінні риси, які забезпечуватимуть підтримку позиції марки на цільовому ринку.

Забезпечення високого рівня якості продукції вимагає якісної сировини (зокрема зерна на посів, саджанців, розсаду), постійного навчання і підвищення кваліфікації працівників, модернізації обладнання, запровадження нової техніки й сучасної технології, а також зниження виробничих витрат.

До формування низької собівартості, необхідно підходити вважено не притискуючи позиції якості продукції.

виробництва, мова йде про використання мікродобрив, закупку нової техніки, або введення принципово нових технологій вирощування сільськогосподарських культур. Підвищений інтерес до мікродобрив – не випадковий, адже їхнє застосування є одним із найокупніших елементів технології, віддача від застосування якого перевищує витрати в кілька разів. При умові збереження високої якості продукції досить важко виділити кошти на закупку сучасних комбайнів або іншої техніки. У цій ситуації сільськогосподарські підприємства мають такі шляхи вирішення проблеми: можливість взяти сучасну техніку в лізинг або оцінити можливість використання технології "no-till".

Лізинг сільськогосподарської техніки є для одержувача гарною можливістю цільового залучення грошових коштів на вигідних умовах. Окрім розстрочки платежів за техніку під прийнятні відсотки, лізинг дає й інші переваги, а саме: вивільнення наявних засобів на купівлю сировини, насінного матеріалу та інші термінові сезонні потреби; зниження податків за рахунок віднесення лізингових платежів до собівартості; зменшення кількості необхідних податків.

У 2003 році на Другому всесвітньому конгресі по збереженому землеробству були сформульовані три основні принципи технології no-till: мінімальний механічний вплив на ґрунт, постійний рослинний покрив і максимально адаптовані сівозміни. Дотримання цих принципів дозволяє, з одного боку, максимально зберегти і підвищити родючість та мікробіологічну активність ґрунту, поліпшити її структуру, забезпечити максимальне збереження та підвищення рівня ґрунтової вологи, найменше споживання енергії. З іншого боку, з'являється можливість знизити капіталовкладення, а також витрати палива, витрати на ремонт, зменшити необхідний робочий час [5].

Досягнення низької собівартості іншими шляхами забезпечить конкурентні переваги лише тимчасово. Практика показує, що конкурентна перевага у вигляді низької собівартості сільськогосподарської продукції в окремих випадках є оманливою, оскільки, поряд з іншими чинниками, досягається сплатою працівникам низького рівня заробітної плати. Це обмежує доступ сільськогосподарських виробників до кваліфікованої робочої сили, негативним чином позначається на лояльності працівників і призводить у перспективі до усунення конкурентних переваг.

В умовах постійно зростаючої конкуренції в сільськогосподарській галузі з боку українських та іноземних виробників, питання створення вхідних бар'єрів у галузь стає досить актуальним.

Одним із видів вхідних бар'єрів виступає вертикальна інтеграція, яка дає можливість зменшити конкуренцію в суміжних галузях, обмежити пропозицію сировини і матеріалів, а також попит [6]. Тому підприємство, що входить на такий ринок, змушене вкладати значні кошти у створення власної інтегрованої структури. Створення вертикальних об'єднань сприяє підвищенню ефективності їх учасників, зменшенню трансакційних витрат, але водночас створює додаткові бар'єри для підприємств, що бажають увійти до цієї галузі.

Розвиток цього явища має і негативні наслідки. Створення вертикально інтегрованих об'єднань, з одного боку, формує конкурентні переваги шляхом подолання чинників конкуренції, з іншого боку – гальмує розвиток конкуренції та суб'єктів діяльності. Коли рішення всіх учасників вертикального ланцюга будуть повністю узгодженими, то кожен учасник вже не буде вимушений покращувати можливості, які він у даний момент пропонує ринку, оскільки ніхто не буде робити більш привабливих пропозицій. Таким чином, маючи повністю узгоджені рішення, учасники можуть постійно період за періодом пропонувати ринку схожі можливості. У таких умовах ніхто не буде мати необхідність бути дещо попереду своїх конкурентів (у плані привабливості можливостей), оскільки всі поточні плани можуть бути реалізовані без проблем. У стані ринкової рівноваги конкуренція перестане бути активною силою, у виробників зникне прагнення до самовдосконалення [7].

З іншого боку, враховуючи існуюче становище сільськогосподарських підприємств, більшість з яких має низький рівень сукупного потенціалу і потребує значних сум фінансових вкладень, вертикально інтегрована структура виступають одним з основних джерел відродження аграрної галузі.

Явище укрупнення сільськогосподарських підприємств, яке спостерігається останнім часом, дійсно виступає конкурентною перевагою. Концентрація виробництва здійснюється з метою збільшення дохідності та прибутковості діяльності, а також зниження ступеня її ризику. Концентрація виробництва не виступає прямим чинником підвищення його ефективності. Її дія має опосередкований вплив через застосування на великих підприємствах передових технологій виробництва сільськогосподарської продукції та сучасних високопродуктивних засобів, а також отримання ними можливості змінювати запропоновані постачальниками засобів і покупцями продукції ціни до більш вигідного рівня.

Таким чином, формування, підтримання, розвиток конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств є необхідною умовою подальшого функціонування підприємств в умовах ринку. Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності є створення підприємствами власних сировинних ресурсів, впровадження прогресивних технологій, інновацій, удосконалення економічних відносин між учасниками ринку – все це дасть можливість підвищити обсяги виробництва та якість продукції.

Наук. керівн. Запашук Л. В.

Література: 1. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / М. Портер; пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 715 с. 2. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия: научное издание / Ю. Б. Иванов. – Х.: Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с. 3. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков. – М.: ОАО "Типография "Новости", 2000. – 62 с. 4. Отенко І. П. Управління конкурентними перевагами підприємства: наукове видання / І. П. Отенко, Е. О. Полтавська. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. – 212 с. 5. Свчук Л. А. Формування конкурентних переваг сільськогосподарськими підприємствами [Електронний ресурс] / Л. А. Свчук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_DNIS_2009/Economics/49529.doc.htm. 6. Кирцнер И. Конкуренция и предпринимательство / И. Кирцнер; пер. с англ. под ред. проф. А. Н. Романова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 239 с. 7. Ліпанова О. І. Сільськогосподарські підприємства в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / О. І. Ліпанова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soс_gum/ape/2010_8/APE-2010-08/129-134.pdf.